

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Waclaw Jarmolowicz, Elzbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Swadźba,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politałaj: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Jan Borowiec

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WAHANIA CYKLICZNE A ZMIANY REALNEGO EFEKTYWNEGO KURSU WALUTOWEGO W STREFIE EURO

Streszczenie: Celem artykułu jest określenie zmian realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro oraz próba oceny ich roli w stabilizowaniu gospodarki. Z przeprowadzonych badań wynika, że zmiany REER nie są skutecznym mechanizmem dostosowawczym w strefie euro. Oddziałują one na gospodarkę raczej procyklicznie aniżeli antycyklicznie. Wynika to przede wszystkim ze stosunkowo słabej elastyczności rynków pracy. Powoduje ona, że rynki pracy albo słabo reagują na zmiany koniunktury gospodarczej, albo reagują na nie z pewnym opóźnieniem. W rezultacie główną determinantą zmian realnego efektywnego kursu walutowego są zmiany kursów wymiany waluty euro w stosunku do walut państw trzecich.

Słowa kluczowe: cykle koniunkturalne, polityka stabilizacyjna, realny efektywny kurs walutowy, unia walutowa.

1. Wstęp

Jednym z rynkowych mechanizmów dostosowawczych są zmiany realnego efektywnego kursu walutowego (*real effective exchange rate* – REER). W unii walutowej zmiany REER zależą wyłącznie od dynamiki cen i jednostkowych kosztów pracy w kraju i za granicą. Kraj, w którym ceny i koszty rosną szybciej niż u partnerach handlowych, traci konkurencyjność swojej gospodarki. Efektu tego nie można złagodzić przez nominalną deprecjację kursu walutowego. Ciężar przywrócenia równowagi rynkowej spoczywa więc na cenach krajowych.

Skuteczność zmian realnego kursu walutowego w stabilizowaniu gospodarki zależy do dwóch czynników: po pierwsze, od szybkości reakcji luki produktowej na nadmierną aprecjację lub deprecjację realnego kursu walutowego; po drugie, od elastyczności rynków produktów i pracy, tzn. od szybkości reakcji cen i płac na zmiany cykliczne w gospodarce.

Celem artykułu jest określenie kierunków zmian realnego efektywnego kursu walutowego wewnątrz strefy euro na tle zmieniających się warunków cyklicznych oraz próba oceny roli REER w stabilizowaniu gospodarki. Badania dotyczą okresu od pierwszego kwartału 1999 do drugiego kwartału 2011 r. Badaniami objęto kra-

je strefy euro, z wyjątkiem Belgii i Luksemburga, dla których nie było odrębnych danych dotyczących REER, oraz Grecji i Malty ze względu na niepełne szeregi danych o wielkości PKB w cenach stałych, skorygowanych o zmiany mające charakter sezonowy.

2. Wahania cykliczne

W teorii cykli koniunkturalnych rozróżnia się cykle klasyczne oraz cykle wzrostu gospodarczego. W analizie zmian warunków cyklicznych w strefie euro odwołano się do tej drugiej koncepcji cykli koniunkturalnych, w której miarą wahań koniunkturalnych są zmiany komponenta cyklicznego realnego produktu krajowego brutto (PKB), tzn. luki produktowej. Luka ta została oszacowana za pomocą filtra Hodricka-Prescotta¹. Jest ona definiowana jako odchylenie realnego PKB od jego długookresowego trendu. Wyniki przeprowadzonych badań przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Odchylenie realnego PKB od trendu w wybranych krajach strefy euro (w % trendu)

Okres	DE	EE	IE	ES	FR	IT	CY	NL	AT	PT	SI	SK	FI
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1999:1	-0,8	-2,3	0,1	-0,7	-0,5	-1,4	0,1	-0,0	-0,7	0,4	-0,3	2,9	-0,1
1999:2	-1,1	-4,2	-2,3	-0,2	-0,4	-1,4	-0,4	0,2	-0,2	0,2	1,3	0,5	-0,1
1999:3	-0,4	-4,2	-1,0	0,2	0,0	-1,1	0,2	0,6	0,9	0,5	-0,3	-0,7	-0,5
1999:4	0,2	-4,7	1,3	0,3	0,7	-0,2	0,5	1,3	1,6	0,2	0,5	-1,8	0,4
2000:1	0,9	-1,8	-0,1	0,8	1,0	0,3	1,2	1,4	1,3	1,7	0,3	-1,1	1,9
2000:2	1,6	-0,5	2,1	0,8	1,1	0,5	1,3	1,9	1,5	0,2	0,6	-0,8	0,9
2000:3	1,1	-2,3	1,6	0,5	1,1	1,1	0,5	1,8	1,6	1,8	1,3	-1,0	1,9
2000:4	0,7	-0,8	2,9	0,6	1,5	1,7	0,1	1,8	1,7	2,0	0,9	-1,1	1,4
2001:1	1,9	-0,6	2,2	0,7	1,4	1,0	1,5	1,8	1,5	0,9	0,9	-1,2	1,8
2001:2	1,7	-2,0	0,3	0,4	1,0	1,2	0,9	1,8	-0,0	1,3	0,0	-0,7	0,6
2001:3	1,1	-1,7	-1,0	0,4	0,7	0,6	1,9	1,3	-0,4	0,9	-0,2	-1,8	0,2
2001:4	1,0	-2,3	-1,9	0,1	-0,2	0,2	0,6	1,0	-0,2	2,0	-0,3	0,2	-0,5
2002:1	0,4	-1,9	-0,3	-0,3	-0,1	0,1	0,5	-0,0	0,2	1,6	0,2	-0,9	-0,9
2002:2	0,5	0,2	-0,9	-0,4	-0,1	0,2	0,1	0,1	0,3	1,4	-0,5	-1,2	-0,1
2002:3	0,6	-0,2	0,4	-0,6	-0,2	0,1	-0,8	-0,2	-0,2	0,0	-0,5	0,4	-0,8
2002:4	0,2	-1,6	-0,3	-0,7	-0,7	-0,0	-0,5	-0,7	-1,0	-0,9	0,1	-0,9	-1,1
2003:1	-0,9	-0,9	-2,0	-0,7	-1,0	-0,5	-1,3	-1,0	-0,7	-1,0	-0,8	-0,5	-1,9
2003:2	-1,2	-1,5	-1,6	-0,9	-1,5	-1,2	-1,9	-1,6	-1,0	-1,5	-1,5	-0,4	-2,0
2003:3	-0,9	-1,8	-2,9	-1,1	-1,2	-1,1	-1,9	-1,8	-1,4	-1,5	-1,6	-2,0	-1,6

¹ R. Hodrick, E. Prescott, *Postwar U.S. business cycles: An empirical investigation*, „Journal of Money, Credit and Banking” 1997, vol. 29, s. 1-16.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
2003:4	-0,8	-1,4	0,6	-1,0	-1,0	-1,0	-1,4	-1,8	-2,2	-1,6	-1,9	-1,5	-1,7
2004:1	-1,0	-1,5	-1,0	-1,2	-0,9	-0,7	-1,1	-1,3	-1,0	-0,7	-1,8	-1,7	-1,5
2004:2	-1,0	-3,4	-2,1	-1,2	-0,7	-0,6	-0,9	-1,2	-1,4	-1,1	-1,9	-3,0	-1,0
2004:3	-1,5	-2,8	-2,5	-0,9	-0,6	-0,5	-1,2	-1,3	-0,4	-0,8	-1,7	-1,8	-1,0
2004:4	-1,8	-3,6	-1,5	-1,0	-0,3	-0,8	-0,9	-1,6	-1,2	-1,3	-2,2	-2,0	-0,2
2005:1	-2,2	-3,0	-1,5	-0,9	-0,6	-1,1	-0,3	-1,8	-2,1	-0,9	-2,2	-2,4	-1,1
2005:2	-1,9	-1,1	0,6	-0,7	-0,7	-0,7	-1,1	-1,2	-0,5	0,1	-1,7	-1,7	-1,1
2005:3	-1,6	-0,7	-1,2	-0,6	-0,5	-0,6	-1,0	-1,0	-0,8	-1,3	-2,0	-1,8	-0,8
2005:4	-1,6	0,7	-0,1	-0,2	-0,1	-0,4	-0,8	-0,9	-0,2	-1,3	-1,3	-2,4	-1,3
2006:1	-0,9	2,4	1,7	0,1	0,1	0,1	-0,7	-0,6	0,3	-0,4	-1,3	-1,3	0,1
2006:2	0,3	2,5	1,5	0,5	0,8	0,6	-0,2	0,4	-0,1	-0,2	-0,2	-0,6	0,1
2006:3	0,8	4,6	2,1	0,9	0,7	0,9	-0,0	0,2	0,4	-0,5	0,5	-0,4	0,6
2006:4	1,7	5,5	1,2	1,4	1,2	1,9	-0,2	0,4	1,3	0,2	1,9	1,2	1,3
2007:1	2,0	8,7	6,3	1,8	1,5	2,1	0,9	1,3	2,5	1,5	2,9	1,6	2,7
2007:2	2,3	8,7	4,3	2,2	1,8	2,2	1,4	1,5	2,5	1,4	3,5	2,8	3,6
2007:3	2,9	9,4	3,5	2,7	2,0	2,5	1,9	2,4	1,8	1,2	4,9	4,0	4,2
2007:4	2,9	8,4	7,0	3,0	2,0	2,2	2,4	3,4	2,3	2,1	4,9	8,2	5,0
2008:1	3,8	6,8	4,6	3,3	2,3	2,8	2,6	3,6	4,0	2,0	6,0	5,4	4,8
2008:2	3,2	7,8	2,6	3,1	1,5	2,3	3,3	3,0	3,4	1,8	6,8	5,4	5,0
2008:3	2,6	6,8	2,7	2,2	1,1	1,4	2,9	2,6	1,9	1,2	7,0	5,7	4,6
2008:4	0,2	-2,0	-0,7	1,0	-0,5	-0,5	2,5	1,2	-0,0	-0,1	2,7	5,4	1,4
2009:1	-3,9	-5,9	-3,1	-0,6	-2,1	-3,2	1,0	-1,2	-2,2	-2,0	-3,0	-3,4	-4,7
2009:2	-3,8	-9,3	-3,4	-1,7	-2,0	-3,2	-0,3	-2,5	-3,3	-1,3	-3,6	-3,1	-5,5
2009:3	-3,1	-10,1	-3,6	-1,9	-1,9	-2,6	-1,5	-2,0	-2,8	-0,8	-3,3	-2,7	-4,2
2009:4	-2,5	-8,6	-4,4	-2,0	-1,4	-2,4	-1,9	-1,7	-1,5	-1,2	-3,5	-2,0	-4,5
2010:1	-2,2	-8,1	-2,5	-1,8	-1,2	-1,5	-1,3	-1,4	-2,6	-0,3	-3,3	-1,9	-3,7
2010:2	-0,5	-5,1	-2,5	-1,4	-0,8	-0,8	-1,0	-0,9	-1,4	0,1	-2,0	-1,6	-1,2
2010:3	0,1	-3,3	-1,8	-1,4	-0,4	-0,2	-0,8	-1,0	-0,2	0,5	-1,6	-1,5	-0,9
2010:4	0,4	-0,8	-2,7	-1,1	-0,2	0,1	-0,8	-0,5	0,2	0,0	-1,1	-1,3	0,6
2011:1	1,5	2,7	-0,4	-0,7	0,7	0,5	-1,1	0,2	0,7	-0,6	-1,0	-1,0	0,9
2011:2	1,4	5,0	1,6	-0,4	0,6	1,1	-1,1	0,3	1,2	-0,6	-0,8	-0,8	1,5

Uwaga: DE – Niemcy, EE – Estonia, IE – Irlandia, ES – Hiszpania, FR – Francja, IT – Włochy, CY – Cypr, NL – Holandia, AT – Austria, PT – Portugalia, SI – Słowenia, SK – Słowacja, FI – Finlandia. Pola cieniowane przedstawiają fazę spadkową cyklu koniunkturalnego. Komponent cykliczny realnego PKB (w % trendu) został obliczony na podstawie danych obejmujących okres od 1 kwartału 1997 r. do drugiego kwartału 2011 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie: ECB, Statistical Data Warehouse, <http://sdw.ecb.europa.eu>.

Na podstawie zmian komponentu cyklicznego realnego PKB można wyraźnie określić w dwie fazy spadkowe cyklu wzrostu gospodarczego oraz jedną fazę wzrostową w badanym okresie. Z wyjątkiem Estonii i Słowacji, istnieje dość duża zbieżność faz cyklu, przy czym zbieżność ta w odniesieniu do ostatniej fazy spadkowej cyklu była większa ze względu na globalny charakter kryzysu finansowego i gospodarczego. W tej samej fazie cyklu wzrostu gospodarczego poziom luki produktowej był jednak silnie zróżnicowany wewnątrz strefy euro. Na przykład w czasie ostatniej recesji ujemna luka produktowa wynosiła od 1,9% trendu PKB na Cyprze do 10,1% trendu PKB w Estonii.

Inną miarą dywergencji cyklicznych mogą być różnice w poziomie luki produktowej w czasie szczytu i dna cyklu. Różnice te (w % trendu PKB) wynosiły: w Estonii – 19,5%, na Słowacji – 11,6%, w Irlandii – 11,4%, Słowenii – 10,6%, Finlandii – 10,5%, Niemczech – 7,7%, Austrii – 7,3%, Holandii – 6,1%, we Włoszech – 6%, w Hiszpanii – 5,3%, na Cyprze – 5,2%, we Francji – 4,4%, w Portugalii – 4,3%. Zbieżności faz cyklu koniunkturalnego w strefie euro towarzyszą więc dość silne różnice między gospodarkami krajowymi w poziomie komponentu cyklicznego, zwłaszcza w punktach zwrotnych cyklu koniunkturalnego.

3. Zmiany realnego efektywnego kursu walutowego

Tabela 2 przedstawia ogólne kierunki zmian realnego efektywnego kursu walutowego (opartego na nominalnych jednostkowych kosztach pracy w całej gospodarce) w krajach strefy euro w stosunku do pozostałych krajów uprzemysłowionych. Zmia-

Tabela 2. Kierunki zmian realnego efektywnego kursu walutowego w wybranych krajach strefy euro

Okres	Aprecjacja lub deprecjacja REER (ULCE)												
	DE	EE	IE	ES	FR	IT	CY	NL	AT	PT	SI	SK	FI
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1999:1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+
1999:2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1999:3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1999:4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-
2000:1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-
2000:2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
2000:3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
2000:4	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-
2001:1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2001:2	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+
2001:3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
2001:4	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2002:1	-	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+
2002:2	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
2002:3	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
2002:4	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2003:1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
2003:2	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2003:3	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2003:4	-	+	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-
2004:1	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+
2004:2	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+
2004:3	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
2004:4	-	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+	+
2005:1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2005:2	-	+	+	+	-	-	-	-	-	+	-	+	+
2005:3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2005:4	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-
2006:1	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
2006:2	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-
2006:3	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2006:4	-	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-	-
2007:1	-	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-
2007:2	-	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	+	-
2007:3	-	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+
2007:4	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-
2008:1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2008:2	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2008:3	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2008:4	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
2009:1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-
2009:2	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2009:3	+	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2009:4	+	-	-	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+
2010:1	+	-	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+
2010:2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2010:3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2010:4	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
2011:1	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+
2011:2	+	-	+	-	-	+	+	-	+	+	-	-	-

Uwaga: DE – Niemcy, EE – Estonia, IE – Irlandia, ES – Hiszpania, FR – Francja, IT – Włochy, CY – Cypr, NL – Holandia, AT – Austria, PT – Portugalia, SI – Słowenia, SK – Słowacja, FI – Finlandia. REER (ULCE) – realny efektywny kurs walutowy oparty na jednostkowych kosztach pracy w całej gospodarce. Kierunki zmian REER: aprecjacja (+), deprecjacja (-). Komórka cieniowana – ujemna luka produktowa w kwartale danego roku w danym kraju strefy euro.

Źródło: opracowano na podstawie: http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/competitiveness/documents/greea17.xls.

ny realnego efektywnego kursu walutowego dotyczą krótkich okresów, tj. zmian indeksu REER (indeks REER 1999 = 100) w stosunku do poprzedniego kwartału.

Aprecjacja lub deprecjacja REER występowała niezależnie od warunków cyklicznych danej gospodarki, tj. zarówno w okresach, gdy luka produktowa była ujemna, jak i w okresach, gdy była ona dodatnia. Zmiany realnego efektywnego kursu walutowego mogły więc sprzyjać ograniczaniu wahań koniunkturalnych, ale też przeciwnie – wzmacniać te wahania.

Zmiany REER dotyczą okresów krótkich, nie uwzględniają więc tendencji długookresowych. Z wyjątkiem Niemiec i Austrii w strefie euro występowała aprecjacja realnego efektywnego kursu walutowego w długim okresie. W 2010 r. indeks REER (indeks 1999 = 100) wynosił w Niemczech – 87,7, Estonii – 142, Irlandii – 120,6, Hiszpanii – 112,9, we Francji – 107,3, Włoszech – 113,7, na Cyprze – 113,7, w Holandii – 111,3, Austrii – 95,7, Portugalii – 110,3, Słowenii – 110,9, na Słowacji – 177,8 i w Finlandii – 105,9². Krótkookresowe zmiany REER jedynie osłabiały bądź wzmacniały skutki długookresowej aprecjacji realnego efektywnego kursu walutowego.

4. Antycykliczne działania zmian realnego efektywnego kursu walutowego

Tabela 3 przedstawia liczbę przypadków aprecjacji i deprecjacji realnego efektywnego kursu walutowego w krajach strefy euro w latach 1999-2011 w zależności od ujemnego lub dodatniego ogólnego poziomu luki produktowej oraz kierunków jej zmian – zmniejszenia się bądź zwiększenia się dodatniej lub ujemnej luki produktowej.

Zmiany realnego efektywnego kursu walutowego mają charakter antycykliczny, jeśli dodatniej luce produktowej towarzyszy aprecjacja realnego efektywnego kursu walutowego, natomiast luce ujemnej – deprecjacja REER. Ponadto zmiany REER działają antycyklicznie, jeśli jego aprecjacja prowadzi do zmniejszenia się dodatniej luki produktowej, deprecjacja zaś – do zmniejszenia się ujemnej luki produktowej. Zatem zmiany realnego efektywnego kursu walutowego powinny ograniczyć wahania koniunkturalne – zmniejszać odchylenie realnego PKB od jego długookresowego trendu.

Z analizy zmian realnego efektywnego kursu walutowego na tle warunków cyklicznych wewnątrz strefy euro wynikają następujące wnioski:

- zmiany realnego efektywnego kursu walutowego miały częściej charakter procykliczny (343 przypadki) aniżeli antycykliczny (161 przypadków);
- dodatniej i ujemnej luce produktowej częściej towarzyszyła aprecjacja realnego efektywnego kursu walutowego niż jego deprecjacja;

---

² European Commission, Price and Cost Competitiveness, http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/competitiveness/documents/greea17.xls.

- reakcja luki produktowej na zmiany realnego efektywnego kursu walutowego była asymetryczna: deprecjacja REER była skuteczniejsza w ożywianiu gospodarki niż aprecjacja REER w schładzaniu przegrzanej gospodarki;
- antycykliczne oddziaływanie zmian realnego efektywnego kursu walutowego na gospodarkę było zróżnicowane wewnątrz strefy euro, ale nie miało to większego znaczenia, ponieważ we wszystkich krajach zdecydowanie przeważały procykliczne zmiany realnego efektywnego kursu walutowego.

Tabela 3. Liczba przypadków aprecjacji i deprecjacji realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro

Kraje	Aprecjacja REER (ULCE) w stosunku do reszty IC36				Deprecjacja REER (ULCE) w stosunku do reszty IC36			
	+YGAP		-YGAP		-YGAP		+YGAP	
	+ΔYGAP	-ΔYGAP	-ΔYGAP	+ΔYGAP	+ΔYGAP	-ΔYGAP	-ΔYGAP	+ΔYGAP
Niemcy	4	6	5	7	6	4	8	12
Estonia	10	1	11	5	13	7	0	1
Irlandia	10	6	8	2	8	9	2	2
Hiszpania	9	4	11	7	6	6	2	6
Francja	7	5	6	13	11	2	4	6
Włochy	10	7	4	9	7	4	2	7
Cypr	3	3	8	7	8	4	8	8
Holandia	9	5	8	5	7	3	3	8
Austria	5	2	11	5	6	5	3	12
Portugalia	6	7	10	10	4	4	7	6
Słowenia	8	5	7	7	10	5	1	6
Słowacja	5	3	10	14	8	6	2	2
Finlandia	4	5	7	6	6	5	3	12
Ogółem	90	59	107	104	102	64	45	87

Uwaga: Badania dotyczą okresu od pierwszego kwartału 1999 do drugiego kwartału 2011 r. Skróty: IC36 – kraje uprzemysłowione (UE27 + Stany Zjednoczone, Kanada, Meksyk, Szwajcaria, Norwegia, Japonia, Korea, Australia, Nowa Zelandia), REER – realny efektywny kurs walutowy, ULCE – jednostkowe koszty pracy w całej gospodarce, YGAP – luka produktowa. Komórki cieniowane – antycykliczne działania zmian realnego efektywnego kursu walutowego.

Źródło: opracowano na podstawie baz danych zawartych w tabelach 1 i 2.

Skuteczność realnego kursu walutowego w stabilizowaniu gospodarki zależy od elastyczności rynków pracy. W strefie euro rynki te są mało elastyczne, głównie ze względu na przyjęty w ustawodawstwie pracy wysoki poziom ochrony zatrudnienia. Jedną z miar elastyczności rynków pracy jest wskaźnik EPL (*employment protection labour*) OECD. Przyjmuje on wartość od 0 (najmniej restrykcyjna ochrona zatrudnienia) do 6 (najbardziej restrykcyjna ochrona zatrudnienia). W 2008 r. w strefie euro

wskaźnik ten kształtował się następująco: Belgia – 2,61, Niemcy – 2,63, Estonia – 2,39, Irlandia – 1,39, Grecja – 2,97, Hiszpania – 3,11, Francja – 3,00, Włochy – 2,59, Luksemburg – 3,39, Holandia – 2,23, Austria – 2,41, Portugalia – 2,84, Słowenia – 2,76, Słowacja – 2,13 i Finlandia – 2,29. Dla porównania wskaźnik EPL wynosił w USA 0,85, w Kanadzie – 1,02 i w Zjednoczonym Królestwie – 1,09³.

Bardziej restrykcyjna ochrona zatrudnienia w strefie euro niż w pozostałych krajach rozwiniętych czyni wolniejszym proces dostosowania się rynków pracy do szybko zmieniających się warunków cyklicznych. Utrudnia przede wszystkim ożywienie gospodarki znajdującej się w recesji, ponieważ prowadzi do wzrostu jednostkowych kosztów pracy, a więc utraty konkurencyjności gospodarki. Nie jest więc przypadkiem, że w strefie euro przy ujemnej luce produktowej występowała bardzo często aprecjacja realnego kursu walutowego.

5. Zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w czasie recesji i ożywienia gospodarczego

Czy zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro były czynnikiem łagodzącym ujemne skutki recesji gospodarczej i sprzyjającym ożywieniu gospodarczemu po ustaniu recesji? Tabela 4 przedstawia zmiany nominalnego i realnego kursu walutowego w punktach procentowych w czasie recesji i ekspansji gospodarczej w latach 2008-2011.

We wszystkich krajach strefy euro wystąpiła recesja gospodarcza. Jej trwanie oraz głębokość spadku produkcji były jednak silnie zróżnicowane. Recesja trwała od trzech lat w Irlandii do jednego roku w Niemczech. W jej wyniku realny PKB obniżył się najbardziej w Estonii (o ponad 18%) i w Irlandii (o ponad 10%), najmniej zaś na Cyprze (o 1,9%). Ożywienie gospodarcze, którego pierwsze oznaki pojawiły się w połowie 2009 r., nie miało trwałego charakteru, ponieważ od drugiego kwartału 2011 r. roczne tempo wzrostu PKB zaczęło szybko się obniżać. W rezultacie na początku 2011 r. gospodarki Portugalii i Słowenii ponownie weszły w fazę recesji, a w trzecim kwartale tego samego roku dołączyły do nich gospodarki Irlandii, Włoch, Cypru i Holandii⁴.

Zmiany realnego efektywnego kursu walutowego działały antycyklicznie głównie w fazie krótkotrwałego i słabego ożywienia gospodarki, jakie nastąpiło po pierwszej fazie recesji gospodarczej. Deprecjacja REER w większości krajów strefy euro nie zapobiegła wejściu niektórych gospodarek krajowych w drugą fazę recesji.

W jakim stopniu zmiany realnego efektywnego kursu walutowego wynikały ze zmian nominalnego efektywnego kursu walutowego (NEER), a w jakim ze zmian jednostkowych kosztów pracy w całej gospodarce?

³ <http://www.oecd.org/dataoecd/42/4/42768860.xls>.

⁴ Eurostat, News Release, 35/2012, 6 March 2012.

Tabela 4. Zmiany nominalnego i realnego efektywnego kursu walutowego w krajach strefy euro w czasie recesji gospodarczej i wychodzenia z niej w stosunku do całej strefy euro (w punktach procentowych)

Kraje	Recesja			Ekspansja		
	trwanie recesji	zmiany		trwanie ekspansji	zmiany	
		NEER	REER ULCE		NEER	REER ULCE
Niemcy	2008:2-2009:1	1.0	1.2	2009:2-2011:3	-3.0	-2.5
Estonia	2007:4-2009:3	3.8	6.5	2009:4-2011:3	-2.8	-5.9
Irlandia	2008:1-2010:4	-0.6	-13.4	2011:1-2011:2	-2.8	-5.9
	2011:3-2011:4	-1.0	-1.9		2.0	-8.1
Hiszpania	2008:3-2009:4	1.2	-2.3	2010:1-2011:3	-2.6	-3.8
Francja	2008:2-2009:1	0.4	-1.6	2009:2-2011:3	2.6	0.4
Włochy	2008:2-2009:2	1.0	-1.3	2009:3-2011:2	-2.3	-1.6
	2011:3-2011:4	0.4	-0.2			
Cypr	2009:1-2009:4	1.5	1.9	2010:1-2011:2	2.0	1.2
	2011:3-2011:4	-0.3	-0.1			
Holandia	2008:2-2009:2	1.7	3.1	2009:3-2011:2	-1.7	-1.9
	2011:3-2011:4	-0.3	-0.4			
Austria	2008:3-2009:2	0.7	2.1	2009:3-2011:3	-3.0	-2.0
Portugalia	2008:1-2009:2	1.4	2.4	2009:3-2010:3	-2.6	-3.7
	2010:4-2011:4	1.2	0.8			
Słowenia	2008:4-2009:2	2.2	4.9	2009:3-2010:4	-1.9	-1.6
	2011:1-2011:4	0.5	0.7			
Słowacja	2009:1	5.2	7.5	2009:2-2011:3	-1.9	-1.6
Finlandia	2008:3-2009:4	1.2	5.8	2010:1-2011:3	-4.4	-2.1

Uwaga: NEER – nominalny efektywny kurs walutowy, REER – realny efektywny kurs walutowy, ULCE – jednostkowe koszty pracy w całej gospodarce.

Źródło: opracowano na podstawie: European Commission, Price and Cost Competitiveness, July 2010, January 2012; Eurostat, News Release, 50/2009, 7 April 2009; 48/2010, 7 April 2010; 35/2011, 3 March 2011; 35/2012, 6 March 2012.

Głównym czynnikiem zmian REER były zmiany nominalnego efektywnego kursu walutowego. NEER pozostaje pod wpływem kursu waluty euro w stosunku do pozostałych walut krajów uprzemysłowionych oraz struktury geograficznej handlu zagranicznego państw członkowskich. Przewaga wymiany handlowej z krajami strefy euro powoduje, że różnice w poziomie NEER wewnątrz strefy euro są niewielkie. Główną determinantą zmian realnego efektywnego kursu walutowego były więc zmiany kursu wymiany waluty euro w stosunku do walut państw trzecich.

Deprecjacja lub aprecjacja realnego efektywnego kursu walutowego była w znacznym stopniu wynikiem zmian relatywnej wartości wspólnej waluty. Zmia-

ny jednostkowych kosztów pracy w całej gospodarce stanowiły ważną determinantę zmian REER – głównie w Irlandii. W kraju tym aprecjacji lub słabej deprecjacji NEER towarzyszyła silna deprecjacja REER w czasie recesji gospodarczej i krótko trwającego słabego ożywienia gospodarczego. Ponadto zmiany relatywnych jednostkowych kosztów pracy sprzyjały łagodzeniu recesji i wychodzeniu z niej w Hiszpanii, aczkolwiek w stopniu mniejszym niż w Irlandii. Poprawie konkurencyjności cenowej i kosztowej obu tych gospodarek towarzyszyły jednak duże koszty społeczne. W latach 2007-2011 stopa bezrobocia zwiększyła się w Irlandii z 4,6% do 14,5%, natomiast w Hiszpanii – z 8,3% do 21,7%⁵. Silnemu wzrostowi bezrobocia w Hiszpanii nie zapobiegł relatywnie wysoki poziom prawnej ochrony zatrudnienia. Natomiast w Irlandii, gdzie wskaźnik EPL jest mniej restrykcyjny w ochronie zatrudnienia, wzrost bezrobocia był słabszy niż w Hiszpanii mimo dłuższej trwającej i głębszej recesji gospodarczej.

W większości krajów strefy euro aprecjacja REER była silniejsza od aprecjacji NEER, natomiast silniejszej deprecjacji NEER towarzyszyła słabsza deprecjacja REER. Zmiany jednostkowych kosztów pracy w całej gospodarce nie były więc czynnikiem stabilizującym ich gospodarki ani w czasie recesji, ani w czasie krótko trwającego ożywienia gospodarczego.

6. Podsumowanie

Z przeprowadzonych badań wynika, że zmiany realnego efektywnego kursu walutowego nie są skutecznym rynkowym mechanizmem dostosowawczym w strefie euro. Oddziałują one na gospodarkę raczej procyklicznie aniżeli antycyklicznie. Wynika to przede wszystkim z niskiej elastyczności rynków pracy. Powoduje ona, że rynki pracy, w tym płace, albo słabo reagują na zmiany koniunktury gospodarczej, albo reagują na nie z pewnym opóźnieniem. W rezultacie główną determinantą zmian realnego efektywnego kursu walutowego są zmiany kursów wymiany waluty euro w stosunku do walut państw trzecich.

Badania nie uwzględniały jednak wpływu pozostałych mechanizmów dostosowawczych, zwłaszcza roli polityki makroekonomicznej w stabilizowaniu ogólnego poziomu aktywności gospodarczej. Polityka monetarna oraz polityka fiskalna wywierają większy wpływ na gospodarkę aniżeli elastyczność kursu walutowego. W dodatku polityka monetarna wywiera wpływ na nominalny kurs walutowy, który jest jednym z kanałów transmisyjnych tej polityki. Zmiany realnego efektywnego kursu walutowego mogą za pośrednictwem elastyczności rynków produktów i rynków pracy, wzmacniać lub osłabiać ekspansywne bądź restrykcyjne oddziaływanie tej polityki.

---

⁵ ECB, Statistics Pocket Book, March 2010, 2012, s. 44.

Literatura

- ECB, Statistical Data Warehouse, <http://sdw.ecb.europa.eu>.
ECB, Statistics Pocket Book, March 2010.
ECB, Statistics Pocket Book, March 2012.
European Commission, Price and Cost Competitiveness, January 2012.
European Commission, Price and Cost Competitiveness, July 2010.
Eurostat, News Release, 50/2009, 7 April 2009
Eurostat, News Release, 48/2010, 7 April 2010.
Eurostat, News Release, 35/2011, 3 March 2011.
Eurostat, News Release, 35/2012 6 March 2012.
Hodrick R., Prescott E., *Postwar U.S. business cycles: An empirical investigation*, „Journal of Money, Credit and Banking” 1997, vol. 29.

Źródła internetowe

- http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/competitiveness/documents/greea17.xls.
<http://www.oecd.org/dataoecd/42/4/42768860.xls>.

CYCLICAL FLUCTUATIONS AND CHANGES IN REAL EFFECTIVE EXCHANGE RATE IN THE EURO ZONE

Summary: The aim of the paper is to describe changes in real effective exchange rate in the euro zone and the assessment of its role in stabilizing the economy. Research revealed that changes in REER are not an effective adjustment mechanism in the euro zone. They are rather pro-cyclical than anti-cyclical. It is caused mainly by low elasticity of labour market which reaction for changes of business cycles is weak or delayed. Thus the main determinant of REER changes are changes in exchange rates of euro against other currencies.

Keywords: business cycles, stabilization policy, the real effective exchange rate, monetary union.